

АНАТОЛІЙ ПАВЛОВИЧ ТРАВЛЄЄВ (До 80-річчя вченого)

Працюючи з Анатолієм Павловичем Травлєєвим, спілкуючись з ним у найрізноманітніших ситуаціях, неможливо повірити, що цього року йому виповнюється вісімдесят.

Народився він 11 вересня 1929 р. у с. Ворошилівці Донецької обл. в родині вчителів. Батько — Павло Костянтинович — за освітою біолог-географ, працював директором середньої школи, мати — Віра Іванівна, відмінник народної освіти — вчителем української та російської мови і літератури. Син успадкував батьківський фах. Викладаючи в середній школі, заочно закінчив Маріупольське педагогічне училище, далі — природничо-географічний факультет Бердянського вчительського інституту. Отримавши диплом вчителя з відзнакою, 1951 року вступив на біологічний факультет Дніпропетровського державного університету.

Від 1956 р. Анатолій Павлович працював асистентом кафедри геоботаніки Дніпропетровського університету. Потрапивши у сприятливу атмосферу наукової школи О.Л. Бельгарда, він написав низку фундаментальних і прикладних праць з проблем екології, біогеоценології, охорони та створення степових лісів, лісового ґрунтознавства і рекультивациі земель.

У 1961 р. А.П. Травлєєв захистив кандидатську дисертацію «Лісова підстилка як структурний елемент штучного лісового угруповання в степу» й отримав звання доцента кафедри геоботаніки Дніпропетровського державного університету. В ці роки особливо яскраво виявився його талант викладача класичного університету.

У 1972 р. Анатолій Павлович захистив докторську дисертацію на тему «Взаємодія рослинності з ґрунтами в лісових біогеоценозах справжніх степів України та Молдавії», згодом став професором, у 1972—1992 рр. очолював кафедру геоботаніки, ґрунтознавства та екології. Від 1992 р. А.П. Травлєєв — член-кореспондент НАН України.

Анатолій Павлович — науковий керівник фундаментальних досліджень, які виконує кафедра; голова спеціалізованої вченої ради із захисту докторських дисертацій за фахом «Екологія», член спецради із захисту докторських дисертацій за фахом «Ґрунтознавство» при національному науковому центрі «Інститут ґрунтознавства та агрохімії ім. О.М. Соколовського УААН» (м. Харків), відповідальний редактор міжвузівського збірника наукових праць «Питання степового лісознавства та лісової рекультивациі земель», головний редактор журналів «Ґрунтознавство», «Екологія та ноосферологія», член редакційних колегій наукових ча-

© В.М. ЗВЕРКОВСЬКИЙ, Л.П. МИЦИК, Н.М. ЦВЕТКОВА, 2009

ISSN 0372-4123. Укр. ботан. журн., 2009, т. 66, № 6

883

сописів «Лесоводство», «Український ботанічний журнал», «Вісник Дніпропетровського національного університету (Біологія. Екологія)» та ін.

Особливе місце у науковій діяльності А.П. Травлеєва належить питанням еволюції, генезису та класифікації ґрунтів. У степових регіонах він відкрив нові ґрунти — чорноземи лісові під байрачною лісовою рослинністю. Розроблені конструкції штучних ґрунтозахисних, меліоративних та рекреаційних лісів у Степовій зоні України, сформовані нові наукові напрямки у ґрунтознавстві та геоботаніці — техногенне ґрунтознавство, конструктивна екологія. Глобальне значення мають його праці з рекультивації земель, порушених гірничодобувною промисловістю.

Під впливом ідей Г.М. Висоцького, О.Л. Бельгарда, С.В. Зонна з ініціативи А.П. Травлеєва в університеті були відкриті нові наукові лабораторії: фізики та хімії ґрунтів, енергетики, радіоекології, мікроморфології, рекультивації ґрунтів, ізотопної твердофазної маспектрометрії.

Під керівництвом ученого і за його безпосередньою участю побудовано і відкрито у 1980 р. у середній течії р. Самари (Дніпровської) Міжнародний біосферний моніторинговий стаціонар — лабораторний триповерховий корпус Комплексної експедиції з вивчення лісів Степової зони України. Біосферний стаціонар — це екологічний центр з дослідження еталонних і техногенних екосистем Степової зони України, що функціонує у складі стаціонарів НАН України та ЮНЕП (ЮНЕСКО). Він має два філіали, розташовані в Західному Донбасі та Криворізькому гірничорудному басейні. Понад 15 років А.П. Травлеєв був головним координатором рекультиваційних робіт, що виконувалися на території СРСР, та куратором з питань степового лісознавства.

Анатолій Павлович переглянув застарілу теорію неминучої деградації ґрунтів, які перебувають під лісовими екосистемами в Степовій зоні, обґрунтував необхідність і перспективність подальшого заліснення як засобу збереження чорноземів, біорізноманітності та припинення процесів опустелювання південних районів України.

Активна громадянська позиція А.П. Травлеєва втілюється в науково-організаційних заходах. Він — голова Наукової ради з питань ґрунтознавства НАН України, член президії Українського ботанічного товариства, заступник президента Товариства ґрунтознавців та агрохіміків України, почесний член Товариства ґрунтознавців Росії, популяризує наукові знання з ботаніки, ґрунтознавства, екології, охорони навколишнього середовища, є автором кількох науково-популярних видань. Анатолій Павлович — член комітету з присудження Державних премій при Кабінеті Міністрів України, член ЮНЕП (Українське відділення).

А.П. Травлеєв — Заслужений працівник вищої школи, заслужений професор Дніпропетровського національного університету. З великою відповідальністю та наснагою він ставиться до виховання молоді, є добрим порадиником, наставником, лектором. Анатолій Павлович підготував і видав цілу низку навчальних посібників, за якими студенти опановують спеціальні курси. Під його керівництвом виконано 14 докторських і 31 кандидатську дисертації.

За наукові досягнення та успішну науково-педагогічну діяльність Анатолій Павлович нагороджений знаком «Відмінник народної освіти», золотими медалями ВДНГ, почесними грамотами, ювілейною медаллю ім. В.В. Докучаєва, медалями «Заслужений професор ДНУ» та «Президентський стипендіат».

А.П. Травлеєв є загально визнаним найкваліфікованішим фахівцем у галузі ґрунтознавства, степового лісознавства, лісового ґрунтознавства та рекультивациі земель. За цикл пріоритетних праць з біології Анатолію Павловичу присвоєно звання Заслуженого діяча науки і техніки України, він лауреат Державної премії Кабінету Міністрів України.

Професор А.П. Травлеєв — людина творча, доброзичлива, працьовита і вимоглива до себе, така, що вміє знайти доцільне розв'язання складних проблем, активно обстоює свою наукову позицію, завжди підтримує оригінальні ідеї та перспективні напрямки.

Діяльність Анатолія Павловича є яскравим прикладом науковця-громадянина. Він учить нас шанувати і пам'ятати своїх учителів, не забувати те, що вони залишили нам у спадок, замислюватися над тим, що ми залишимо своїм нащадкам. А.П. Травлеєв доброзичливо ставиться до людей будь-якого рангу в науці, готовий прийти на допомогу як у справах наукових, так і особистих.

У свій ювілей Анатолій Павлович сповнений сил, оптимізму і творчих задумів. Тож побажаємо йому їх звершення. Вітаємо його з 80-річчям, зичимо міцного здоров'я і щастя, активного довголіття, завершення нових починань, здібних і вдячних учнів та послідовників.

В.М. ЗВЕРКОВСЬКИЙ, Л.П. МИЦИК, Н.М. ЦВЕТКОВА